

Fundacja

wsparcie
na
starcie

KAMIENIE MILOWE ORAZ SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE WE WCZESNYM ROZWOJU SPOŁECZNO-KOMUNIKACYJNYM

opracowanie: Maja Kłoda

0 – 7 miesiąc życia

KAMIENIE MILOWE:

- reaguje na głos: odwraca się, wierci (0 – 1 mc)
- nawiązuje kontakt wzrokowy (0 – 1 mc)
- rozwija uśmiech społeczny (1 – 3 mc)
- głuzenie – wydawanie przypadkowych dźwięków (1 – 3 mc)
- uważnie obserwuje twarze (2 – 3 mc)
- uśmiecha się na dźwięk znajomego głosu (2 – 3 mc)
- odpowiada na głos innej osoby wydając dźwięki (4 – 6 mc)
- podejmuje zabawę w a-kuku (4 – 7 mc)
- rozgląda się za najbliższymi osobami, kiedy je nazwiemy (4 – 7 mc)
- odróżnia emocje po tonie głosu (np. reaguje płaczem na nerwowy ton głosu) (4 – 7 mc)
- pierwsze gesty społeczne: odpowiada machaniem na „papa” (4 – 7 mc)
- lubi, czerpie przyjemność z zabaw relacyjnych (łaskotki, bujanie) (4 – 7 mc)
- interesuje się swoim odbiciem w lustrze (5 – 7 mc)
- gaworzenie – pierwsze sylaby, powtarzanie dźwięków z otoczenia (ok. 6 mc)

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE:

- nie uśmiecha się na dźwięk znajomego głosu
- nie uśmiecha się do osób
- nie przygląda się twarzom
- nie przejawia uczuć / przywiązania wobec znaczących opiekunów
- wydaje się nie czerpać przyjemności z przebywania z innymi ludźmi
- wydaje się nie czerpać przyjemności z kontaktu fizycznego ze znaczącym opiekunem, jest obojętne / unika zabaw relacyjnych
- wydaje się nie reagować na głos opiekunów i inne dźwięki w otoczeniu
- ma trudności z wyciszeniem się, potrafi mocno płakać przez długi czas
- nie podejmuje prób zabawy wydawanymi przez siebie dźwiękami
- nie śmieje się głośno, nie wydaje okrzyków radości

8 – 12 miesiąc życia

KAMIENIE MILOWE:

- patrzy na znany obiekt na obrazku, kiedy zostanie nazwany (8 – 9 mc)
- bada przedmioty w różnorodny sposób (potrząsa, rzuca, uderza, ściska) (8 – 10 mc)
- jest zainteresowane obrazkami w książkach (9 – 12 mc)
- naśladuje proste gesty (np. machanie, brawo, kręcenie głową na nie) (9 – 12 mc)
- angażuje się w proste zabawy społeczne (np. turlanie piłki, idzie rak) (9 – 12 mc)
- gaworzy ze zmienną intonacją (7 – 9 mc)
- pojawiają się zbitki sylab oznaczające osoby (*mama, tata*) (8 – 10 mc)
- reaguje na „NIE” – zaprzestaje działania i patrzy na dorosłego (9 – 12 mc)
- wykazuje niepokój, zawstydzenie wobec obcych osób (8 – 12 mc)
- jest zaniepokojone, płacze kiedy znaczący opiekun oddala się (8 – 12 mc)
- wykazuje szczególne zainteresowania, preferuje określone zabawki i osoby (8 – 12 mc)
- preferuje, wyróżnia mamę / znaczącego opiekuna spośród innych osób (8 – 12 mc)
- powtarza w adekwatnym kontekście proste wykrzyknienia (np. *o-oo, aha*) (12 mc)
- sprawia mu przyjemność naśladowanie innych osób w zabawie (10 – 12 mc)
- naśladuje gesty i dźwięki, aby przyciągnąć uwagę dorosłych (10 – 12 mc)
- reaguje na proste polecenie poparte gestem (np. „Daj”+ wyciągnięta dłoń) (9 – 14 mc)

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE:

- nie gaworzy, nie wypowiada znaczących zbitek sylabowych (*mama, tata, baba* itp.)
- nie naśladuje prostych gestów (np. machania papa, potakiwania / przeczenia głową, bicia brawa)
- wydaje się nie reagować na zmiany w środowisku (nowe miejsca, osoby, zabawki)
- nie poszukuje / nie dąży do znaczącego opiekuna, gdy jest zaniepokojone, zestresowane
- wydaje się nie być zainteresowane zabawami relacyjnymi (*A-kuku, Idzie rak* itp.)

12 – 24 miesiąc życia

KAMIENIE MILOWE:

- odwraca się i patrzy na osobę, która woła dziecko po imieniu (12 – 18 mc)
- używa w sposób funkcjonalny komunikatu „Nie” (13 – 15 mc)
- podąża za prostymi, jednoetapowymi poleceniami (np. „Siadaj”, „Chodź do mnie”, „Pokaż nosek”, „Przytul misia” itp.) (14 – 18 mc)
- wypowiada pojedyncze, proste słowa (np. *baba, tam, lala*) (14 – 18 mc)
- wysłuchuje krótkiej bajki z ilustrowanej książeczki (15 – 20 mc)
- identyfikuje podstawowe części ciała (głowa, oko, nos, brzuch) (15 – 24 mc)
- wskazuje obiekty / obrazki / osoby, kiedy zostaną nazwane (18 – 24 mc)
- potrafi wskazać palcem coś, co chce dostać (18 – 24 mc)
- buduje proste zdania dwuwyrazowe (np. *mama śpi, tata am*) (18 – 24 mc)
- naśladuje zachowania osób z otoczenia – dorosłych i innych dzieci (18 – 24 mc)
- zaczyna przejawiać zachowania prowokacyjne, buntownicze (18 – 24 mc)
- dąży do większej niezależności, samodzielności (18 – 24 mc)
- słabnie lęk separacyjny, pojawia się gotowość do dłuższej separacji od znaczących opiekunów (18 – 24 mc)
- podejmuje równoległą zabawę z rówieśnikami (obok siebie) (18 – 24 mc)
- podejmuje zabawy naprzemienne „raz ty – raz ja” (np. turlanie piłki) (18 – 24 mc)
- staje się coraz bardziej zainteresowane towarzystwem innych dzieci lub osób dorosłych (20 – 24 mc)
- podejmuje zabawy w udawanie (np. udaje, że rozmawia przez telefon, pije z kubka, myje misia itp.) (20 – 24 mc)

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE:

- nie reaguje, nie odwraca się, gdy jest wołane po imieniu
- nie wypowiada przynajmniej 15 prostych słów po ukończeniu 18 m.ż
- nie konstruuje prostych, dwuwyrazowych zdań po ukończeniu 24 m.ż
- wydaje się nie znać funkcji przedmiotów codziennego użytku (takich jak: szczotka, telefon, łyżka, kubek) po ukończeniu 15 m.ż
- nie imituje zachowań innych osób i / lub nie powtarza słów po ukończeniu 24 m.ż
- nie wykonuje prostych, jednoetapowych poleceń po ukończeniu 24 m.ż
- nie okazuje emocji (złość, strach, radość, smutek) w sposób zróżnicowany
- wydaje się nie rozpoznawać siebie (nie reaguje na odbicie w lustrze, nie reaguje na swoje imię, nie rozpoznaje się na fotografii)
- nie wskazuje intencjonalnie palcem i / lub nie zgłasza swoich podstawowych potrzeb

24 – 36 miesiąc życia

KAMIENIE MILOWE:

- używa zaimków (ja, ty, my, wy itd.) (24 – 30 mc)
- zadaje pytanie „Co to?” (24 – 30 mc)
- przygląda się zabawie innych dzieci, próbuje do nich dołączyć (24 – 30 mc)
- rozumie większość kierowanych do niego komunikatów (24 – 40 mc)
- rozpoznaje i identyfikuje większość znanych obiektów – rzeczywistych i na obrazku (26 – 32 mc)
- okazuje frustrację, kiedy nie jest rozumiane przez innych (28 – 36 mc)
- podaje podstawowe informacje o sobie: imię, wiek, płeć (30 – 36 mc)
- zna i odtwarza proste wierszyki, piosenki (30 – 36 mc)
- osoby obce są w stanie zrozumieć większość słów wypowiedzianych przez dziecko (30 – 36 mc)
- rozumie proste określenia dotyczące położenia w przestrzeni (w, pod, na itp.) (30 – 36 mc)
- używa wielu słów (minimum 300-400), do opisywania swoich potrzeb i komentowania zdarzeń w otoczeniu (30 – 36 mc)
- podejmuje zabawy konstrukcyjne, manipulacyjne specyficzne, tzn. przystosowane do struktury i funkcji przedmiotu (24 – 30 mc)
- w sposób zróżnicowany okazuje szeroki wachlarz emocji (24 – 36 mc)
- z zainteresowaniem wysłuchuje dłuższych historyjek, chętnie czyta z dorosłym książeczki (24 – 36 mc)
- rozumie i potrafi zastosować się do prostych zasad (np. przez ulicę idziemy za rękę, nie niszczymy zabawek itd.) (30 – 36 mc)
- dobrze znosi dłuższą rozłąkę z rodzicami / znaczącymi opiekunami (36 mc)

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE:

- często ślini się i / lub mowa jest bardzo niewyraźna
- nie potrafi komunikować się za pomocą krótkich zdań (2 – 3 wyrazowych)
- nie angażuje się w zabawę w udawanie
- nie używa przedmiotów zgodnie z ich przeznaczeniem (w zabawie i podczas rutynowych czynności)
- nie rozumie, nie wykonuje kierowanych do niego poleceń
- wydaje się nie być zainteresowane innymi dziećmi: nie przygląda im się, nie podchodzi, nie próbuje nawiązać kontaktu
- separacja od znaczących opiekunów jest bardzo trudna

36 – 48 miesiąc życia

KAMIENIE MILOWE:

- rozumie pojęcia „taki sam” i „różny”
- opanowuje podstawowe reguły gramatyki
- komunikuje się za pomocą coraz dłuższych zdań (5 – 6 słów)
- zadaje zróżnicowane pytania (*kto? co? gdzie? kiedy? dlaczego?*)
- mówi na tyle wyraźnie, że bez problemu jest rozumiane przez obcych
- opowiada krótkie wymyślone historyjki, bajki
- wykonuje dwu- i trzyetapowe polecenia (np. „Idź do pokoju i przynieś książeczkę”)
- potrafi przypomnieć sobie i odtworzyć fragmenty czytanych książeczek, oglądanych bajek
- podejmuje zabawy tematyczne, z symbolicznym wykorzystaniem przedmiotów oraz z użyciem wyobraźni
- rozumie pojęcie przyczynowości (*Sprawiam, że rzeczy się dzieją*)
- zaczyna rozwijać poczucie czasu (teraźniejszość, przyszłość, przeszłość)
- w zabawie odgrywa role społeczne (mama, lekarz, kierowca itp.)
- podejmuje zabawę / współpracuje z innymi dziećmi, potrafi dzielić się zabawkami
- potrafi krótko czekać na swoją kolej w grze / zabawie
- potrafi trzymać się tematu w czasie rozmowy z drugą osobą
- angażuje się w proste gry z regułami
- zazwyczaj ma trudności z odróżnieniem rzeczywistości od fantazji: może posiadać wyobrażonych przyjaciół bądź bać się wyobrażonych potworów

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE:

- uporczywie Ignie do rodziców / znaczących opiekunów i płacze, gdy jest przez nich zostawiane
- wydaje się ignorować inne dzieci
- nie podejmuje interakcji, nie próbuje się komunikować z osobami spoza najbliższej rodziny
- nie angażuje się w zabawy tematyczne, z użyciem wyobraźni
- ma duże trudności z kontrolą emocji – będąc zły lub smutny atakuje osoby bądź przedmioty w otoczeniu
- nie komunikuje się zdaniami dłuższymi niż trzywyrazowe
- nieadekwatnie używa zaimków „ja” i „ty”

48 – 60 miesiąc życia

KAMIENIE MILOWE:

- posługuje się zdaniami złożonymi z min. 5 słów
- w wypowiedziach poprawnie używa czasu przyszłego i przeszłego
- potrafi opowiadać dłuższe historyjki
- zapytane potrafi podać swoje nazwisko i adres
- dąży do sprawiania przyjemności, radości innym osobom, poszukuje aprobaty dorosłych
- rozumie i akceptuje podstawowe reguły życia społecznego (np. zasady zachowania obowiązujące w przedszkolu, zasady bezpieczeństwa)
- poszukuje towarzystwa rówieśników, inicjuje kontakty
- przystosowuje się do zmian w ustalonym porządku dnia
- angażuje się w gry i zabawy z ustalonymi regułami

SYGNAŁY OSTRZEGAWCZE:

- prezentuje nasilone zachowania agresywne, nasilony lęk lub nieśmiałość
- jest niezdolne do separacji od rodziców / znaczących opiekunów
- bardzo łatwo się rozprasza, ma trudności ze skupieniem na jakiegokolwiek czynności dłużej niż 5 minut
- wykazuje niewielkie zainteresowanie zabawą z innymi dziećmi, unika / jest pełne rezerwy wobec rówieśników i dorosłych spoza rodziny
- sporadycznie angażuje się w zabawy naśladowcze i symboliczne
- rzadko jest radosne, przeważający nastrój to smutek lub złość
- nie wykonuje dwuetapowych poleceń
- nie potrafi podać podstawowych informacji o sobie (imię, nazwisko, wiek, imiona członków rodziny itp.)

Opracowanie:

mgr Maja Kłoda – psycholog, terapeuta wczesnej interwencji.

Fundacja WSPARCIE NA STARCIE

Praca z rodziną
Profilaktyka zaburzeń rozwojowych
Wczesna interwencja terapeutyczna
Wczesne wspomaganie rozwoju

www.wsparcienastarcie.org
www.facebook.com/wsparcienastarcie/
fundacja@wsparcienastarcie.org
+48 790 205 235

Fundacja

Wsparcie
na
starcie